

Úvodní poznámka

Brožura, kterou právě držíte v rukou, je *skriptum* – klasický didaktický žánr, který sloužívá vysokoškolským studentům k podpoře jejich přípravy na zkoušky a prohlubování znalostí v příslušné tematice. Nejedná se tedy o zásadní, originálně strukturovanou monografii, jež má alespoň zčásti přinášet nové a neotřelé informace či interpretace. Skriptum takovým textem být nemá, nýbrž má shrnovat část dosud známých poznatků a předávat je studentům k dalšímu využití.

Skripta mají plnit v zásadě dvě úlohy: a) Má se jednat o „pracovně“ formulované zachycení tematiky, kterou mají studenti příslušného oboru či jeho konkrétního kurzu samostatně nastudovat ke zkoušce jako základ toho, co k této tematice nabízí (glosuje, dává do souvislostí) pedagog během svých přednášek; b) Má se naopak jednat o vybrané texty, které svým tematickým zaměřením prohlubují a doplňují základní informace z přednášek, případně nahrazují některé z doporučených monografií, překlady pramenů a další texty, které by studenti ke zkoušce měli znát a jejich obsah ovládat, ale jež v kultivovanějším grafickém zpracování není ochotno vydat žádné nakladatelství – zpravidla z ekonomických či komerčních důvodů.

Toto skriptum má jednotící „leitmotiv“ – je to soubor dílčích odpovědí na základní otázky, které jako pedagog během své dvacetileté (převážně externí) praxe již důvěrně znám a na počátku každého semestru pokorně a odevzdaně očekávám. **Máme se bát islámu – toho nevyzpytatelného a tmářského náboženství, jež chce náš národ a celou Evropu pohltnout? Nemáme očekávat osudovou islamizaci našeho kultivovaného světa, založeného prý na „humanistické judeo-křesťanské tradici“? Vždyť to říkají české akademické celebrity a intelektuálové, píše se o tom v novinách.**

Dané otázky je cítit z výrazu ve tvářích a z celkové atmosféry v posluchárnách – přinejmenším od doby, kdy je vysokoškolská politika státu nastavena tak, že do prvního ročníku oboru religionistika (a dalších společenskovědních oborů) je každoročně přijímáno na sedmdesát studentů. Ti se většinou dělí do tří základních skupin: a) ti, které studium religionistiky vlastně příliš nezajímá, případně zjistili, že křesťanství ještě snad zvládnou, ale ten islám je až příliš odtažitý, zemitý a neduchovní, než aby v něm bylo možno nacházet romantické a poetické dimenze, které – jak tito studenti doufají – lze v náboženských systémech odhalovat; b) ti, kteří pozdě pochopili, že se nepřihlásili ke studiu na jedné z teologických nebo jinak nábožensky angažovaných fakult, nýbrž na sekulární univerzitě, kde nedostanou pro ně uspokojivé odpovědi na vznešené otázky, jež si kladou v průběhu svého myšlenkového zrání, nýbrž musejí tvrdě studovat, aby z islámu to podstatné pochopili a byli schopni poznatky o tomto náboženském systému zařazovat do širších kontextů; c) a konečně ti, kdo od počátku věděli anebo záhy

pochopili, oč na tomto vpravdě vědeckém pracovišti – **Ústavu religionistiky FF MU** – skutečně jde, totiž o zvládnutí alespoň základních badatelských návyků, emocemi a kulturní sebestředností nezatížené sledování problémů a kladení otázek a o věcný vhled do všech náboženských systémů – včetně islámu, který leckomu z nás může na první dojem připadat tak prozaický.

Pro studenty typu „c“ je předložené skriptum určeno především. Jim, jakkoli jsou pohříchu v menšině, není třeba zdlouhavě vysvětlovat, že islám je plnohodnotný náboženský systém, tvořící duchovní a kulturní rámec určité civilizace, podobně jako je tomu v případě judaismu a křesťanství, s nimiž má islám kulturně a historicky tolik společného. Ti ostatní nechť zváží, zda je islám opravdu překážkou, již je třeba u zkoušky jen „překonat“ a dostat se dál – k bakalářské zkoušce, kde se jí snad lze při troše štěstí vyhnout. Ale ruku na srdce – často za svou skrytou iracionální averzí či rezervovaností vůči islámu skrýváme jen nedostatek věcných znalostí o „civilizaci“ nacházející se na jih a jihovýchod od Středomořího moře. Svůj díl odpovědnosti za tento stav nese středoškolský článek vzdělávacího systému.

Skripta, jež držíte v rukou, se snaží přispět k rozšíření znalostí o islámském náboženství a na něm vybudované kultuře, rovněž v nezbytné zkratce připomínají a vyvracejí určité kulturní stereotypy a mýty, jež jsou dodnes v našem povědomí zasuty a čas od času nekontrolovaně vyvěrají na povrch. Těm, kdo chtějí, dávají signál, aby si o islámu prostudovali něco více a přemýšleli o něm ve všech jeho rozměrech a specifických rysech, dříve než ho prohlásí za „anticivilizaci“.

Skriptum či skripta je text, který nemusí předstírat, že je vědeckým počinem. Je to text účelový, určený studentům ke vstřebání jeho obsahu. Je to text, hodící se v letních měsících na deku u rybníka, v zimě na kanape v příjemně vytopeném pokojíku. Sáhněme tedy po ovladači, vypneme stupidní televizní seriál a vstřebávejme obsah těchto skript, případně si na okraj stránek píšme glosy a nesouhlasné vykřičníky, podtrhujme některé formulace, snažme se je nasoukat do paměti a zařadit do širších souvislostí, abychom za pár měsíců u zkoušky ohromili svého pedagoga. Proto v těchto skriptech nenajdeme ani orientální (kali)grafické motivy, ani poznámkový aparát, který by textu mohl dodat punc vědeckosti. Chybí tu i barevné či černobílé obrázky, které by mohly nevzhledné brožuru dodat na atraktivnosti. Ale skripta mají být nevzhledná! Mají sloužit jako studijní materiál, který můžeme zmuchlat a poškodit, ale jehož obsah máme nalít do hlavy a zúročit u zkoušky.

Jsou skripta, kde je zobrazení výtvarných motivů nebo (sakrálních) artefaktů nezbytnou součástí či doplňkem výkladu. Jsou skripta, jejichž autoři oprávněně považují za nezbytné doplnit je o ukázky typů písma, mapy anebo statistické tabulky. Tato skripta nepatří k žádnému ze zmíněných typů. Proto v nich nenalezneme historické mapy (v opačném případě by jich muselo být mnoho – jakkoli vždy doporučuji studentům dívat se do map, nad nimiž se dá pochopit mnohé), nenajdeme tu poznámkový aparát (soustředíme se raději na doporučené prameny a literaturu), ba ani odbornější transkripci, nebo dokonce transliteraci. Zájemci o skutečně kvalitní transkripci (transliteraci)

arabských, perských či tureckých jmen, toponym nebo náboženských termínů se mohou poučit při studiu mnoha z titulů uvedených v bibliografii.

Zažehnání žízně po vzdělání a úspěch při studiu islámu přeji především těm studentům a studentkám, kteří (které) si tato skripta nejen přečtou, ale budou v nich hodně škrtat, podtrhávat a psát glosy na okraj.